

Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan ve ABD'nin yeni Başkanı Biden, Brüksel'de yapılacak NATO ZİRVE toplantısında ilk görüşmelerini yapacaklar. Bu toplantının gelecek 10 yıllara yansiyacak, 2030-NATO Stratejisi'nin ele alınmasına vesile olacağını düşünürsek, Erdoğan-Biden görüşmesinin çok dikkat çeken bir süreçle örtüştüğünü görmekteyiz.

Avrupa-Atlantik Güvenliğinde Biden Faktörü ve Yaklaşan NATO Zirvesi

Prof. Dr. Giray SADIK
Ankara Yıldırım Beyazıt
Üniversitesi

Küreselden Yerele Güvenlik konusu, İdarecinin Sesi'nin bu sayısının olduğu kadar dünyanın da gündeminde yer almaya devam ediyor. Terörden pandemiye çeşitlenen ve etkileri sınırı-aşan boyutlara ulaşan yeni nesil tehditler de küreselden yerele artan bir ortak **güvensizlik** algısına yol açıyor. Bu tehditlerin, Avrupa-Atlantik güvenliğini sağlamak üzere kurulmuş NATO'nun (Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü) 14 Haziran 2021'deki liderler zirvesinde de ele alınması bekleniyor. Buradan hareketle, yeni nesil tehditleri ve **NATO'nun yeni Stratejik Konsept** arayışlarını, bu yazıda şu alt-başlıklarda değerlendireceğim: Güncel Güvenlik ve Politika Ortamı: Küresel Tehditler ve Trendler, NATO Zirvesinden Beklentiler, NATO Zirvesi'nin Türkiye için olası etkileri.

GÜNCEL GÜVENLİK VE POLİTİKA ORTAMI: KÜRESEL TEHDİTLER VE TRENDLER

Küresel tehditlere karşı NATO'nun adaptasyonu ve yeni Stratejik Konsept hazırlıkları için NATO Genel Sekreteri Jens Stoltenberg'in kurduğu NATO uzman grubunun raporunun, *NATO 2030: Yeni Bir Çağ için Birlikte* (NATO 2030: United for a New Era), değerlendirmesi Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı resmî sitesinde yayınladı. NATO tarafından hazırlanan bu raporda güncel ve ileriye dönük küresel güvenlik ortamı şu şekilde tanımlanmaktadır:

2010-2030 dönemindeki siyasi şartlar ve güvenlik ortamı iki farklı alt bölümde analiz edilmektedir. Sistematik rekabetin geri döndüğü ve küresel tehditlerin yükselişe geçtiği belirtilirken

Rusya, Çin, terörizm, Orta Doğu ve Kuzey Afrika, **Yükselen ve Çığır Açan Teknolojiler (EDT)**, **iklim değişikliği**, **COVID-19** salgını gibi konulara değinilmektedir. Sürekli değişen güvenlik ortamında, NATO'nun birliğini koruması ve güçlendirmesi gerektiği; bu hedefe ulaşabilmek için Müttefiklerin, İttifak'ın stratejik hedefleri ile siyasi kimliğine bağlılıklarını eylem ve söylemleriyle göstermelerinin elzem olduğu belirtilmektedir.¹

NATO ZİRVESİNDEN BEKLENTİLER

Yaklaşan NATO Zirvesi, devlet ve hükümet başkanları seviyesinde olan üst düzey bir platform olarak önemli olduğu kadar, bu zirveye yönelik kapsamlı hazırlıkların da ayrıntılarına bakmak zirvenin olası sonuçlarını değerlendirmek için gereklidir. NATO uzmanlar grubunun, NATO Zirvesinde tartışılması beklenen NATO'nun yeni Stratejik Konseptine yönelik hazırladıkları rapordaki öneriler dört başlıkta sınıflandırılmaktadır:

1. NATO'nun 21. yüzyıldaki Siyasi Amacı;
2. Her Yönden Ortaya Çıkan Tehdit ve Sınamalar Karşısında NATO'nun Siyasi Rolü ve Araçlarının Güçlendirilmesi;
3. NATO'nun Siyasi Uyum ve Birliğinin Geliştirilmesi;
4. NATO'nun Siyasi İstişare ve Karar Almasının Geliştirilmesi...

NATO'nun, devlet ve devlet dışı aktörlerden kaynaklanan **yeni tehditlere mukabele etme yeteneğini artırması**; modern tehdit ortamında İttifak'ı ko-

rumak ve rakipleri caydırmak için siyasi araçlarını geliştirmesi ve değişen stratejik koşullara sürekli uyum sağlama yetisini koruması gerektiği kaydedilmektedir. 2014 yılından bu yana NATO'nun, bir nesilde yapılabilecek en büyük müşterek savunma tahkimatını gerçekleştirdiği; askeri alandaki bu ilerlemenin siyasi alanda da yankalanabilmesine ihtiyaç duyduğu; **siyasi uyumun**, NATO'nun DNA'sında yer almakla birlikte bekası için de temel bir koşul olduğu; son yıllarda daha da karmaşık ve zorlayıcı hale gelen değişken güvenlik ortamıyla birlikte bu ihtiyacın ivedilik kazandığı dile getirilmektedir.²

Tüm bu tehditlerin daha da artarak devam edeceği öngörüsünden hareketle yaklaşan NATO Zirvesinde de bu tehditlere karşı müttefikler arasında işbirliğinin artırılması çağrılarını ile **güvenliğin bölünmezliği** (indivisibility of security) ilkesinin güçlü bir şekilde dile getirilmesi beklenebilir. Bu ve benzeri hususların da ilavesiyle NATO'nun yeni Stratejik Konsept hazırlıklarının tamamlanması için bir onay ve yol haritası yine zirvenin somut beklentileri arasında sayılabilir.

Son dönemde Ukrayna üzerinden artan söylemler ve Rusya'nın bölgedeki hareketliliği dikkate alındığında **hibrit tehditlerle mücadele** ve NATO'nun bölge güvenliğine katkılarının da zirvede değerlendirilmesi beklenebilir. ABD Başkanı Biden'ın görevdeki ilk açıklamalarının Ukrayna ile ilgili olması Amerikan yönetiminin bu konuya NATO bağlamında da önem verdiğinin işareti olarak görülebilir. 1949 yılında kurulan NATO'nun bir Soğuk

Son dönemde Ukrayna üzerinden artan söylemler ve Rusya'nın bölgedeki hareketliliği dikkate alındığında **hibrit tehditlerle mücadele** ve NATO'nun bölge güvenliğine katkılarının da zirvede değerlendirilmesi beklenebilir.

Savaş ürünü olduğu tespitleri yapılagelmiştir. Bu bağlamda, birkaç önemli hatırlatmada bulunmakta fayda vardır. Biden da 30 yılı aşkın senatörlük tecrübesi düşünüldüğünde önemli bir Soğuk Savaş mazisine sahiptir. Dolayısıyla, o da bir anlamda Soğuk Savaş 'ürünü' olarak nitelendirilebilir. Yeni Soğuk Savaş tartışmalarının Çin'in de artan büyümesine ve genişlemesine atıflarla arttığı bugünlerde Biden yönetiminin Trump'ın başlattığı **Çin ile mücadele stratejisini** artıracacağı sinyalleri vermesi, bu mücadeleyi

Yeni nesil tehditlerin yansıra büyük güçlerin stratejik rekabeti de NATO zirvesine damga vurmaya aday önemli konuların başında geliyor.

1 NATO 2030: Yeni Bir Çağ için Birlikte, T.C. Dışişleri Bakanlığı resmi sitesi: <https://www.mfa.gov.tr/nato-2030.tr.mfa>

2 NATO 2030: Yeni Bir Çağ için Birlikte, T.C. Dışişleri Bakanlığı resmi sitesi: <https://www.mfa.gov.tr/nato-2030.tr.mfa>

NATO zirvesine de taşıyabileceğinin işareti olarak yorumlanabilir.

Yeni nesil tehditlerin yansira büyük güçlerin stratejik rekabeti de NATO zirvesine damga vurmaya aday önemli konuların başında geliyor. Özellikle de Çin'in artan **yapay-zekâ (AI), siber güvenlik ve uzay** çalışmalarındaki ilerlemelerinin NATO bünyesinde de güvenlik endişelerine ve tedbir çağrılarına yansması beklenebilir. Bu bağlamda, Amerikalıların 'drgaon-bear' olarak niteledikleri Çin ile Rusya'nın stratejik işbirliği de NATO zirvesinde önemle üzerinde durulması gereken hususların başını çekiyor.

NATO ZİRVESİ'NİN TÜRKİYE'YE ETKİLERİ

İttifakın karşı cephesindeki stratejik yakınlaşmalara karşın özellikle Avrupa Birliği'nin (AB) Stratejik Otonomi arayışları NATO içinde birlikteliğin sağlanması bağlamında ciddi siyasi ve askeri sorunlara da işaret ediyor. Zirvede bu sorunlara da değinilmesi ve özellikle de Türkiye gibi AB-üyeleri-olmayan NATO üyelerinin bölge güvelliğindeki önemlerinin ve etkinliklerinin değerlendirilmesi beklenebilir. İngiltere'nin **Brexit-sonrası** AB-dışı kalmasıyla daha da önem kazanan bu tartışmalarda Türkiye'nin kendi stratejik önemi ve güçlü silahlı kuvvetlerine ilaveten aynı durumdaki önemli Müttefiklerin de olması Ankara'nın zirvedeki elini güçlendirmektedir. ABD Başkanı Biden'ın da Avrupa güvenliğinde artan NATO rolünü önemseddiğini dikkate aldığımızda yaklaşan liderler zirvesinde Cumhurbaşkanı Erdoğan ile görüşmesinin ikili ilişkiler kadar NATO ve bölge güvenliği için de önemli sonuçları olması beklenebilir:

Geçen hafta gerçekleşen ABD Dışişleri Bakan Yardımcısı Wendy R. Sherman'ın Ankara ziyaretini, ikili ilişkiler açısından önemli olduğu kadar yaklaşan NATO zirvesine bir hazırlık toplantısı olarak da değerlendirmek mümkündür.

Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan ve ABD'nin yeni Başkanı Biden, Brüksel'de yapılacak NATO ZİRVE toplantısında ilk görüşmelerini yapacaklar. Bu toplantının gelecek 10 yıllara yansiyacak, 2030-NATO Stratejisi'nin ele alınmasına vesile olacağını düşünürsek, Erdoğan-Biden görüşmesinin çok dikkat çeken bir süreçle örtüştüğünü görmekteyiz. Cumhurbaşkanı Erdoğan, bu NATO zirve toplantısına büyük önem veriyor. Çünkü, Pandemi-sonrası yeni dünya düzeni tartışmaları ABD-Avrupa-Asya başkentlerinde etraflıca tartışılırken, NATO'nun yeni vizyonu Brüksel'de ortaya konacak.³

Geçen hafta gerçekleşen ABD Dışişleri Bakan Yardımcısı Wendy R. Sherman'ın Ankara ziyaretini, ikili

ilişkiler açısından önemli olduğu kadar yaklaşan NATO zirvesine bir hazırlık toplantısı olarak da değerlendirmek mümkündür. ABD'den sonra NATO'nun ikinci büyük ordusuna sahip Türkiye ile ABD'nin İttifak'ın yeni Stratejik Konseptinin tartışılacağı böylesi bir zirve öncesi çeşitli seviyelerde görüşmeleri önemlidir. Sonraki haftalarda planlanan NATO üyesi devletlerin dışişleri ve savunma bakanları toplantılarını da bu bağlamda değerlendirebiliriz. Türkiye'nin de etkin katkı sunması beklenen bu toplantılarda **terörle-mücadele, S-400, Suriye, Irak ve Afganistan**'daki NATO faaliyetlerinin geleceği gibi önemli konuların ikili ve çok-taraflı ele alınması beklenmektedir. Doğu Akdeniz'den Orta Asya'ya ve ötesine uzanan etkileri değerlendirildiğinde, bu konuların derinlemesine incelenmesi, Türkiye için olduğu kadar NATO için de günümüzde ve gelecekte anahtar konumda olacak meseleler içerdiğini ve Müttefiklerin güvenliklerinin birbirlerine ne kadar da **karşılıklı-bağımlı** olduğunu ortaya koymaktadır.

Türkiye'nin de etkin katkı sunması beklenen bu toplantılarda **terörle-mücadele, S-400, Suriye, Irak ve Afganistan**'daki NATO faaliyetlerinin geleceği gibi önemli konuların ikili ve çok-taraflı ele alınması beklenmektedir.

³ Bülent Erandaç, NATO 2030 Stratejisi ve Türkiye'nin Yeni Konumu, Bülent ERANDAÇ, 12 Ocak 2021: <https://www.sde.org.tr/bulent-erandac/genel/nato-2030-stratejisi-ve-turkiyenin-yeni-konumu-kose-yazisi-20665>